

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
pol leta	3 "	30 "
četrt leta	1 "	70 "
mesec	—	60 "
Po pošti:		
celo leto	7 for.	50 kr.
pol leta	3 "	80 "
četrt leta	2 "	—
mesec	—	70 "

SLOVENE C.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznani.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

št. 93.

V Celovcu v saboto 2. decembra 1865.

Tečaj I.

Deželni zbori in njihov protest.

(Konec.)

Ali je res, kar terdijo poslanci — protestanti, da deželni zbori nimajo pravice, obravnavati državopravne reči? O tej zadevi je gospod — c (Svete) po „Novicah“ v 46. listu razglasil veči sestavek, ki na to vprašanje odgovarja ravno tako temeljito kakor jasno. Ta preimenitni sestavek se pa glasi od besede do besede tako le:

Dandanašnji, ko je to vprašanje vedno na vrsti, in ko slišimo od različnih strank različne odgovore, utegne truda vredno biti, da pogledamo malo nazaj v zgodovino, kako so se obravnavale državopravne reči v preteklem stoletju, ko so ustavne pravice kranjske dežele še trdno stale.

Najimenitnejša državopravna postava prejšnjega stoletja je brez dvombe pragmatična sankcija že zavolj tega, ker se na njo, kakor na nepremeljivo državno podlogo ali stalo, tudi diploma 20. oktobra 1860 opira. Vrh tega se poganjajo dežele dandanašnji še posebno zato, da bi se s pragmatično sankcijo, ter z nedeljivostjo in nerazdružljivostjo avstrijskega cesarstva, kar ona vstanovljuje, v soglasje spravile pravice in svoboščine, ktere deželam gredo, pa se niso spoštovale.

Smel bi človek naravnost reči, da gre zdaj prav zato, da se tiste pogoje, pod kterimi so sprejeli deželni stanovi pragmatično sankcijo, pogoje, da se ohranijo in spoštujejo deželam stare pravice in svoboščine, med vladarjem po pragmatični sankciji nasledujočim in med deželami z novo državno stalno postavo (Staatsgrundgesetz) razjasne, ustanove in utrdijo.

Zavolj tega zdruštva in sorodstva praktične sankcije z državopravnimi postavami, ki se imajo zdaj narediti, je pot, po kterem, in način, kako se je ona delala, gotovo najboljše kazalo, kako naj se ravna tudi zdaj,

da bode prihodnja državna uredba tako stanovitna in dotičnikom tako povoljna, kakor je pragmatična sankcija.

Pisma stanovskih obravnav nam tedaj zastran te reči pripovedujejo, da je cesar Karol VI. pragmatično sankcijo dne 30. aprila 1720 predložil kranjskim stanovom posebej kot vladni predlog na sprejem; ti da so se o tem posvetovali ter predlog s sklepom 19. junija 1720 sprejeli izrekši ob enem upanje, da cesar deželne pravice in svoboščine v smislu §. 9. oporoke Ferdinanda II. potrdi.

S §. 9 svoje oporoke je namreč zavezal Ferdinand II. vse svoje naslednike, da imajo deželam, po njem nasledovanim, njihove pravice in svoboščine potrditi.

Iz tega ravnanja pri pragmatični sankciji nam se razodeva dvoje: prvo, da se je ona sklenila prav po ustavno; in drugo, da je cesar to najvažnejšo državno stalno postavo dogovoril s zakonitim zastopniki kranjskega vojvodstva neposredno.

Pa še druge prevažne reči se dajo posneti iz tega ravnanja.

Upanje, ktero so bili stanovi o sprejemu pragmatične sankcije izrekli, da se potrdijo deželi njene pravice in svoboščine, je cesar Karol VI. zvesto izpolnil. Dalsi je 6. julija 1728 v Gradcu od notranjo-avstrijskih dežel zvestobo obljubiti, ter je pri tej priliki vse njihove pravice in svoboščine potrdil.

Med temi pravicami je bilo tedaj poleg drugega posebno to-le: da so sodelovali pri ustanovljanju naslednjega reda vladarske hiše; oskrbovali brambo dežele ter v ta namen smeli vojsko zbirati, in jej vodje postavljati; da so davke dovoljevali, razdeljevali in pobirali, deželnega poglavarja (Landeshauptmann) sami volili, ter deželo v političnih in sodnih rečeh I. stopnje upravljali.

Ker so pa te deželne pravice, kakor smo videli, čisto ustavno zadobljene, in ker od

tistihmal z ustavnim potom niso niti prena-rejene niti odpravljene, smemo z dobro vestjo trditi, da so še dandanašnji pravno-veljavne.

Ali jih mar more to ob veljavo djati, da se nekaj časa v djanji niso spoštovale? Ali so se pa mar prestarale (verjährt) po tem, ko vemo, da za državno pravo prestaranja ni?

Radovoljno se pa mora pritrditi, da je živa potreba, da se te pravice po zahtevi današnjega političnega in društvenega življenja na novo uravnajo in ustanove.

Tako, mislim, je dokazano, da ima kranjski deželni zbor neovrljivo pravico, državopravne reči obravnavati.

Al temu je, poreče kdo, pravoslednost (Rechtskontinuität) februarskega patenta nasproti.

Al tacega bomo vprašali: Jeli je patent 20. februarja 1861 postal kedaj po vse ustavna postava? kdaj je bil on po ustavno predložen deželnim zastopnikom, ki so druga postavodajna oblast, da bi ga sprejeli; in kdaj so ga ti po ustavni šegi za postavo sprejeli? Ali ni mar z diplomom 20. oktobra 1860 izrekoma in za vselej obveljalo, da vladar ne bo dajal več postav razun s pomočjo deželnih zborov in dotičnega državnega sveta?

Če pa kaka postava ni bila po vse ustavno storjena, potlej se tudi o njeni pravoslednosti govoriti ne more.

Ko bi že hoteli o pravoslednosti oktrojiranih postav govoriti, potlej bi se to k večjemu od oktobrske diplome dalo trditi, nikakor ne od februarskega patenta, ker po odstavku I. okt. diplome se je vladar za vselej odpovedal pravici, da bi celó sam postav dajal.

Utegnil bi kdo za pravoslednost februarkega patenta navesti še ta razlog, da so se deželni zbori pravic, ki jih daje, djansko poprijeli. Ali na to se mu odgovori, da še vse

Besednik.

Listi iz Prage.

(Kako je kaj v Pragi? Nasvet v prevdarek. Zадnje volitve. Henrik Fügner †.)

— r — 24. nov. Ni ga kmali mesta, ki bi podajalo duhu izobraženega človeka toliko zanimivega, kakor staroslavna „stovežata“ (veža = stolp) Praga. Glava mogočnega kraljestva, in središče bogato obdarovane zemlje postala je sloveč sedež mogočnih vladarjev v zgodovini človeštva, kakoršnih nam povestnica le malo imenuje. Posebno pomembno pa je, da je staro znamenitost in zanimivost ohranila še zdaj po toliko bolj nesrečnih, kakor ugodnih stoletjih. Gotovo je, da je le malo velikih mest, ki bi poleg v resnici čudovito lepe lege hranila toliko starinskih stavb, ki so, kljubovaje rušivnim stoletjem, molčeče priče viharne nekdajnosti. Tukaj se bere na sivih ostankih zanimiva zgodovina, tukaj se verstijo pred duhom vsi tisti strašni časi, o kterih nam pripovedujejo temnosive zidine, začerneli stolpi in mnogoverstni kipi. Tukaj je bilo

bojišče dveh nasprotnih življenj, germanškega in slovanskega, in ravno tu je poslednji iz lastne moči ustavil mogočno reko pomenčevanja, ki je derla od severja in zahoda in se razlila po okrajnah slovanskih ter jih marsikje na široko zasula. In zdaj je ta zgodovinski prostor pozorišče nove kreposti, sedež neutrudljive delavnosti, središče in „Meka“ verlega naroda, ki je, dasiravno v vednem boju s sovražnimi silami, vendar veliko pred vsemi bratrovskimi narodi na potu izobraženosti. Neverjetno je, kako skerbno, kako marljivo in umno in s koliko gorečnostjo vsakdo dela po svoji moči, ta na velikanskem in veličastnem poslopju duševne omike, drugi na polji materialnega blagostanja.

Slovenci! koliko pa je pri nas krepkih, v resnici delavnih rok? Najbolj se nam prilega sladki „far niente“, kaj ne? — Res užali se mi v sree, ko vidim čevljarskega fantalina, ki ga mojster zjutraj pošlje po „Narodne liste“ v redakcijo, kako se lepo umakne v kako vežo ali kak drug tih kotiček in hiti prebirati, ker mora potlej, ko pride domu, precej spet za dreto prijati, in če pomislim, da mi Slovenci vsi skupaj ne premoremo ne enega pohlevnega dnevnega

lista, Čehi pa imajo samo v Pragi tri, in še tako velikanske, da ima dunajski Nace komej večega.

Posebno pa se poda branje kam, ki, kedar poleg svoje ropotije sedé, z velicimi očali na nosu pazljivo čitajo novine, zlasti zanimivo pa je, kako se ljudje ob sabotah drenjajo okoli prodajalnic, kjer so novi „Humoristicky listi“ izpostavljeni. Premišljeval sem že večkrat prav resnobno, ali smo Slovenci v resnici tako revni, da ne bi mogli vzdržati političnega dnevnika, in prišel sem vselej na to, da ta stvar ni tako nemogoča, kakor se nekterim dozdeva. Da en sam rodoljub tega ne premore tudi z najboljšo voljo in še tako mnogoverstno izvedenostjo, — zlasti pa, ako nima slovečega imena, je kaj lahko verjeti.

K temu je treba več moči, zlasti pa avtoritete, posebno v začetku. Zato bi se po moji misli morali l.) združiti možje, ki vživajo čast, spoštovanje in zaupanje naroda iz vseh krajev slovenske zemlje, ne le iz Kranjskega, ampak tudi iz Koroškega, Štajerskega in Primorskega. Ti bi se morali zediniti o programu, imenovati izmed sebe vredništvo, razglasiti list za svoj

to iz omenjenega patenta ne stori ustavne postave, niti mu oktrojirane narave ne spremeni, in to zavolj tega ne, ker on, kakor smo videli, ni bil nikdar ustavno predložen, da bi se bil mogoel sprejeti za postavu; sè samimi adresami in djanskim poprijemanjem se pa ustavne postave ne delajo, niti po ustavni šegi sploh, niti po ustanovah samega februarkega patenta.

Naša prava in resnična pravoslednost je tedaj pragmatična sankcija z deželnimi pravicami vred, ki so se deželi kakor za pogojo pragmatične sankcije potrdile, in ktere so tako dolgo za veljavne imeti, dokler se po ustavni poti ne spremené.

Kar gre deželnim zborom po zgodovini, to jim tudi gre po februarjem patentu samem. § 19 odločno pravi, da je deželni zbor tudi poklican, posvetovati se in predloge delati o tem, ali so za celo državo oklicane postave tudi dostojne in dobre za dežele, — in slednjič svoje nasvete dajati o vseh rečeh, zastran kterih ga vlada za mnenje in svet popraša. Po tem torej tudi ta ugovor razpade in se kaže prazen pa jalov.

Svesti smo si, da je visoka vlada vse to repenčenje že popred vedela in pričakovala; ravno tako smo si pa tudi svesti, da se ne bode dala temu ropotanju v kozji rog vgnati. Pa do skrajnega ne bode prišlo; ta narejena burja srečno razide in gotovo spet pride na beli dan, da je bilo v minlu veliko ropota, pa malo — moke. Skazalo se bode, da so tisti poslanci modro ravnali, ki tega protesta niso podpisali, in da se vlada more zanašati na tiste deželne zbore, po kterih sedijo v večini vselej zvesti, pa malo čislani — Slovani.

Avstrijsko cesarstvo.

Deželni zbori takraj litavskih kraljestev in dežel so zdaj najvažniša in najbolj zanimiva dogodka, na katero se ozirajo ali bi se vsaj morali ozirati vsi, ki jim je mar za notranje politične in državopravne zadeve sploh. Te se morajo obravnati, naj velja, kar hoče, kajti dosti časa smo že čakali — v svojo škodo! Zdaj pa je prišel čas delovanja in dež. zbori imajo glavno nalogo kaj k boljemu pripomoči. Zaslišali smo že njihove perve glase, ki so pa v poglavitni zadevi — razcepljeni. Iz enih slišimo enoglasno ali vsaj v večini vpiti po bolj ali manj ostrih protestih zoper namere sedanjega ministerstva, iz drugih pa pohvalo in odobravanja vladinih namer. Enim je oktoberska diploma — vogelni kamen, drugim pa februarji patent. Kaj pa pravijo narodi ali tako imenovano občno mnenje? Mislamo, da smo jo prav zadeli, če rečemo, da je

njih velika večina za porazumljeno na podlagi oktoberske diplome — na tisti odperti, svobodni poti, na katero nas presvetli vladar v svojem razglasu od 20. septembra zavrača. Ali nekdanja Smerlingova garda na dež. zboreh je noče za pravo spoznati in napravljaja proti volji narodov tako rekoč na svojo roko proteste ali ugovore, češ, da vlada nima prav, da je na napčnem potu in da le s tem državo ovarovati zamore nesreč ali celo pogube, če se spet k pravemu izviru vse ustavnosti, k februarjemu patentu in njegovemu ožemu ali širjemu državnemu zboru nazaj verne. Nekteri dunajski listi, ki smo jih že večkrat imenovali in ki, po pravici reči, ne zastopajo nobene stalne stranke, nosijo v tej žalostni zadevi veliki zvonec, in pišejo res tako, kakor da bi bil februarji patent edino rešivna zvezda, ki nas pelje iz državopravnih homatij v varno zavetje. Tako nam „Ost-deutsche Post“ z veseljem naznanja, kje so „protestanti“ zmagali in kje da niza stranko narodnih prenapetnežev in ustavnih nasprotnikov nič rodovitne zemlje. Naj se le šopirijo in šale vganjajo! Nam pa gre tolikanj serčnejši naprej koračiti po poti, ki smo jo za pravo spoznali in tudi nastopili! Ako Bog da in sreča junaška, mora tudi zmaga slednjič naša biti. Tedaj srečnost velja!

Pišejo, da se kar zelo na posojilo podpisujejo in da je v Parizu že vse podpisano. Vlada dobi 90. mil. gld. v srebru v roke. Lepi denarci!

Nov ces. oglas nam naznanja, da so od 1. jan. 1866. l. le marke po 5 kr. za vsa navadna pisma po celem cesarstvu dovoljene.

Cesar gre res 12. dec. v Buda-Pešto. Vse težko pričakuje, kaj in kako bo hervaska deputacija o zbornih zadevah opravila.

Baron Helfert je v začasni pokoj djan.

V Galanti in Jaš-št. Jurju na Ogerskem so bile o času volitve velike homatije, pri kterih je bilo nekaj ubitih, nekaj pa hudo ranjenih!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Kotmarevasi. X (Nesreča, — nevarnost.) Še se ves tresem, da skorej pisati ne morem. Snoči (28. novembra) ob 9th jame iz turna plat zvona biti, vsi skočimo po koncu, pa — oh strah in groza! — proti severju na Berdih vidimo vse v ognju. Letimo pomagat, — pa kaj, vse je bilo leseno, vode premalo in gasilnice nobene, zatorej je vse bilo zastonj, — hitro je bilo 7 pohištev v pepelu. Sirote so komej svoje življenje odnesli; največemu kmetu — Kosmaču — je zgorela vsa živina, — vsem pa

vsi pridelki in vse pohiše; na pol nagi, bosi in brezoglavi hodijo ljudje okoli gromade; res serce se človeku trese, ko to vidi; že tako so časi terdi, plačila visoka, letina le pičla, zdaj pa še ta nesreča! Komej sem se solz zderžal, ko pridem drugi dan na pogorišče, in vidim na tleh pod na pol že zgorelo odejo nekaj migati se — veste, kaj je bilo? Trije nagi otročiči so bili vanjo zaviti, ki so se od mraza vsi tresli in jeli mamu kruheja prositi, pa sirota ga ni imela dati. Sosedje, bratje! potreba in sila je strašna; usmilit se sirot in pomagajte hitro! Vsak krajcar, vsaka obleka, vsaka pest moke, vsak kosce kruha prav, neizrečeno prav pride. Zima terka na duri, — pa ni jesti, ni obleke kaj in kam se djati; oh to je strašno hudo. — Tudi je le en sam bil zavarovan — za 200 gld. Kaj pa je to? — Dobre duše, ki so volje kaj darovati tem usmiljenja in omilovanja vrednim sirotam, naj svoje darove pošljejo naravnost gosp. fajmoštru ali gosp. županu. Andr. Milar in Paul Zablatnik bota rada in hitro razdelila po pravici in potrebi vse, kar koli le pride. Bog vse vidi in vse — večno plačuje!

Od unkraj Drave slišimo čudne in žalostne reči; ljudje že na potu blizo hiš in vasi niso menda več varni. Kaj tačega se od rožne doline nikoli še slišalo ni! Tako so poštnega ekspeditorja pod Goro napadli, pobrali mu ves denar, pa čuda! na zlato, prav lepo uro so pozabili. Nek Borovljanec je le s tim ravno taki nesreči utekel, da se je na vso sapo v beg podal. Kaj še le bode po zimi? Sosedje, pazite dobro na ptuje, neznane ljudi, da se tudi drugod ne vgnjezdi tako nevarno plemo! —

Iz Celovca. (Volitev v Belace.) 11. decembra bode se volil novi poslanec za deželni zbor. „Slovenec“ in „Draupost“ sta priporočala Slovincem, naj si volijo za poslanca c. k. okrajnega predstojnika v Rožece, gosp. Pucher-ja Jožefa. Pa kaj se zgodi? Prišlo je iz Rožeka lastnoročno pismo, v katerem g. Pucher naznanja, da ne misli poganjati se za prazno mesto. Mi pa vendar ostanemo pri svojej besedi in vse volivce prosimo in zarotimo, naj se enoglasno deržijo tega gospoda. Slišimo, da nekteri možje merijo na g. Hopfgartner-ja, drugi na g. Maier-ja v Belace, tretji spet na gosp. Kronika v Celovcu. Vse prav, — pa prvi med vsemi je g. Pucher. Zakaj pa, povedali smo že unikrat. Zatorej Slovenci, ne dajte se motiti nikomur, — ni vsak prijatelj, ki se vam zdaj prilizuje; ne glejte na zlate besede; glejte le na dela in djanje, in zaupajte nam, ki smo to imenitno reč prevdarili na vse strani in vam le dobro hočemo. Slovenci! stojte vsi vkup kakor en

„organ“, ter mu zagotoviti pripomoč, ta iz te, drugi iz druge tvarine.

List naj bi se, 2.) ako bi ne bilo mogoče dobiti založnika, založil na akcije in 3.) izhajal naj bi v Ljubljani. Le tako bi postal organ narodnih zastopnikov in vodnikov tudi organ narodov. Možje! ako ste ustanovivši „Triglava“ posnemali Praško „Politiko“, posnemajte tudi „Narodne liste“, osnovaje slovensk političen časnik. Bojim se, da bi se te misli, ker so m o je, ne zdele prederzne, — toda svetovati dobro stvar sme se vsegar — pravi pregovor. Znabiti ni tako prazna. *)

*) To preblago in domorodno misel poterujem jaz iz celega serca. Političnega dnevnika nam je treba, kakor ribi vode. Pa vendar ne morem svetovati, da se poskusi, kar g. dopisatelj iz zlate Prage svetuje.

Bela Ljubljana je res serce cele Slovenije, — zavoljo tega vendar še ni treba, da „dnevnik“ v Ljubljani izhaja. Bodi si v Terstu, Gradcu, Gorici, Ljubljani ali v Celovcu, na tem ni toliko ležeče, vse je le ležeče na tem, da gospodje rodoljubi vsak dan gotovo dopisujejo. Tako bode naš „dnevnik“ povsod domač ali lokalni list, ako ravno vsakdanje dogodbe en dan poznej donaša. Da pa prav očitno svoje srce odkrijem, povem naravnost, da je po mojej misli najbolje, da „dnevnik“ ostane v Celovcu. Saj imamo

že „Slovenca“, in vesel in hvaležen naznanjam, da so ljudje ž njim zadovoljni; kaj ga bomo podkopavali in novega napravljali? Dalje so koroški Slovenci za celo našo narodno delovanje najimnitniši — sirote so mejaši, celo zanemarjeni in v vedni nevarnosti! Kaj bi jim jemali domačega lista, ki jih budi, podučuje, vodi in brani? Gotovo si „Slovenca“ ne bode naročilo toliko koroških Slovincov, če izhaja v drugem kraju, v ptujej deželi, zoper katero so nasprotniki naše sloge in vzajemnosti prosto naše ljudstvo hujskali in šuntali. Zatorej pustite „Slovenca“ v Celovcu in dopisujte mu pridno, tako ga morebiti skorej razširimo, — za „dnevnik“ pa še ni čas, posebno zdaj ne, ko je za denar tako terda. „Dnevnik“ bi najmanj stal na leto 14 gld., po pošti preje-

skupaj 35 zastopnikov. Nasvetoval je narodni volitni odbor „Pokrok“ svoje kandidate, nemška kazina pa svoje. Izvoljenih pa je bilo 23 Pokrokovih in le 5 kazinskih — med enim Pokrokovim in enim kazinim ima še odločiti oža volitev, ker sta dobila enako število glasov. Nikdo bi ne verjel kdor ne vidi, kako živo je gibanje pri tacih in enacih volitvah — pa je tudi zvečer šla vesela novica prav po telegrafu po mestu, ker je po ulicah eden drugemu od deleč klical „naši vihráli“. Nasproti temu pa je na Mali strani pri volitvi za deželni zbor zmogel nemški kandidat dr. Šubert za nekoliko glasov narodnega kandidata Dittricha županovega namestnika. Toda brati

man pa 16 gld. Kdo je volje in v stanu toliko plačevati? In prašam dalje, kdo ima od „dnevnika“ največi dobiček? Kraji, ki imajo prav blizo pošto, vsi drugi dobivajo več listov ob enem, vsem tem „dnevnik“ nič ne pomaga? Zdaj pa preglejte mesta in terge, ki imajo pošto, ali veje v njih tako rodoljuben, slovensk duh, da se sme pričakovati potrebno število naročnikov? Pustite torej „Slovenca“, podpirajte ga z denarjem in peresom, in že prihodnje leto 1866 se bode razširil tako, da bode izhajal trikrat na teden, ali dvakrat v večej podobi. Prevdarite in pomagajte!

Andreas Einšpieler.

mož in merite se s svojimi nasprotniki. Ako se vsi bratovsko združite in za g. Pucherja glasujete, je zmaga gotovo vaša.

In če ste zmagali, po tem pa od gospoda Pucherja pričakujemo, da bode vaš zaupni in čestitljivi glas uslišal in to važno opravilo deželnega poslanca vendar le prevzel: Vse za domovino!

Vi pa, slovenski rodoljubi, ki ste razsejani po vseh farah belškega okraja, ne deržite križem rok, storite, kolikor premorete! Da bodo vsi volivci rožškega okraja enoglasno volili svojega ljubljene predstojnika, vemo za gotovo; rodoljubi glejte, da tudi volivce iz Lóčan, St. Stefana, iz Bernce, Nazile in iz Nadrave spravite na to misel. Potem pa delajte vsi po enem kopitu — složno, složno! —

Iz spodnje podjunske doline. (Libeliška srenja in njen predstojnik.) — a — Prašal si, dragi „Slovenec“, v 68. listu, zakaj da dopisnik onega dopisa tudi od srenjskih predstojnikov te doline besedice ni čerhnil? Zelel si in rekel: Prav bi bilo, ko bi tudi to enkrat kaj hotel v misel vzeti. — Hočem ti tedaj danes od tega kaj pisati.

Naš srenjski predstojnik g. M. Perkonik je veljak in mož na svojem mestu. On oskerbljuje in se na vso moč trudi v srenjskih zadevah. Ima namreč prav veliko srenjo pod seboj, ktera obstoji iz dveh far. On je sam pisatelj, predstojnik in — srenjski služabnik. Ker ima torej veliko dela, prosil je, naj se mu dovoli, da si najme služabnika, ki bi mu pomagal; ali ni mu bil dovoljen.

Prašam pa zdaj srenjske svetovavce: Ali bi velika srenja ne zmogla toliko krajcarjev, da bi plačala služabnika, kateri bi tudi hiše preiskoval ali patroliral in mnogo hudega odganjal; kajti že samo beračev in potepuhov iz drugih krajev se klati toliko pri nas, da je groza in se skerbno vprašamo: Kaj bo, če se temu kako v okoliščini ne pride?

Vsak kmet in posestnik bo znižal število svojih poslov zavolj pomanjkanja živčevja. Tudi bo prodal, kar bo mogel od svoje živine, ker je prepičlo kreme. In tako bo spet veliko ljudi brez zaslužka! Kam pojdejo? Kaj bodo začeli? Joj, joj! Ali bi ne bilo prav, da bi si srenja zdaj tudi sama prizadevala za varnost življenja in blaga? Mislimo, da je že zadnji čas!

Govori se, da namerja g. Perkonik srenjskemu predstojništvu odreči se in ne več opravljati toliko težavnih pa sitnih opravil — ali o tem prihodnjič še kaj. *)

*) Lepo prosimo.

Vredn.

Iz Pragi? (Kako je kaj s slovensko enščino tod?) Nadjam se, da mi čitatelji ne bodo zamerili, ako se prederzнем danes nekaj malega o naši slovensčini in njenem napredku povedati. Marljivo prebiram „Slovenec“ tvoje stavke in vedno najdem, kako veselo se povsod v slovensčini napreduje. Ne tako pa pri nas! Blizo osem sto delavcev — rudarjev in fužinarjev — je še sedaj tukaj. Ti delavci so res iz različnih krajev, pa rekel bi, da čez dobro polovico je gotovo Slovencev. Ako jih poslušam, jih boš pa le slišal po nemški pogovarjati se in nemški jezik lomiti. Od kod vendar to prihaja? Jaz menim, da odtod, ker so vsi fužinski uradniki razun enega terdi Nemci, ki z delavci le po nemški govoré; tako se tudi ti bolj nemščine poprijemajo, slovensčino pa zanemarjajo. Vnetih Slovencev greš lahko z lučjo iskat, pa razun dveh boš težko še na ktereга družega našel. Taka je pri nas, na čisto slovenski zemlji!

Iz labodske vladikovine. (Slov. jezik v duhovskih uradih.) Lani smo že slišali iz celo zanesljivega vira, da je nek duhovnik labodske vladikovine vlogo v slovenskem jeziku napisano poslal kn. vl. redništvu ali ordinarijatu v Maribor, toda dobil jo je nereseno domú z opazko: „Uradni jezik kn. vl. redništva labodskega je nemški pa latinski.“ Vendar tega nismo mogli verjeti, toliko manj, ker so pokojni naš vladika Slomšek naznanili v okrožnici, da, kakor se dopisuje, tako s od kn. vl. redništva odpisuje, in ker so sedanji vladika o svojem nastopu pismeno razglasili, da potrjajo vse naredbe prednikove dokler, se jim ne bi videlo kaj preinaciti, — ona okrožnica pa še doslé ni bila preklicana po uradnem poti; tedaj ima veljavo. Kar se po zakotji plete, nima postavne vrednosti! Ali žalibog druga je; kn. vl. redništvo resnično ne sprejme in ne rešuje vlog v slovenskem jeziku od podložnih duhovniških uradov. Dokaz imamo v roci, črno na belo, napisala ga je roka sedanjega vladika samega. Slišali smo za gotovo praviti, da je nek župni predstojnik na svoje v slovenskem jeziku poslano pismo odpisek dobil, v katerem se neki to le bere, „dass wohl von der deutschen Sprache unkundigen Parteien in slovenischer Sprache Einlagen an das Konsistorium angenommen werden, nicht aber von den unterstehenden Pfarr- (sic!) oder Kuratialämtern, weil die Amtsd. h. Verkehrssprache zwischen denselben und dem Konsistorium die deutsche oder, falls wider Vermuthen ein Diöcesanpriester dieser Sprache nicht mächtig ist, die lateinische Sprache sei.“

Ta odpis ne od pisca samega, nego od stolnega dekana gotovo le nerado podpisani

poštenemu Slovincu srce stresa, videčemu, kako z nami ravna v narodnem oziru duhovniška vlada v slovenski vladikovini na domači zemlji. Sprejemljejo se tedaj slovenski dopisi le od stranek ne vedočih nemščine; čalarno, prazno delo! Kdo pa ima priliko in pravico preiskavati jezične znatnosti posamnih stranek? Mislimo, da so možje, poslavši vlogo pravosodnemu popečitelstvu v slovenskem jeziku tudi toliko nemški znali, da bi jo razumeli, vendar pa se popečitelstvo v nemškem Beču ni obotavljalo dopisa rešiti, redništvo slovenske vladikovine pa nam to odrekuje? Cesar nam je zagotovil narodno ravnopravnost s svojo sveto in neovrljivo besedo, redništvo pa hoče temu nasproti delati? Pravi se sicer, da slovenski dopisi se ne sprejemljejo od podložnih župnih ali kuratnih uradov, ker uradni, to je obični jezik med temi in redništvom je nemški; ako pa menda kateri od vladikovinskih duhovnikov ne bi znal nemški, latinski. Tedaj podložni (prilicnejša beseda bi bila podredjeni, untergeordnet, zato, ker bi se utegnili marsikdo najti, ki v nekih vedah ni „unterstehend“, vendar je gledé na oblast in čin podredjen) duh. uradi ne smejo v slovenskem jeziku dopisovati, ker uradni jezik je nemški? Oj ti duhovništvo, tebi ni toliko svobode privoščene, kakor proščaku, ki nič ne ve o pravosposobnosti? Ker si se več učilo, zato imaš manj pravice na narodno ravnopravnost? Mi vprašamo, zakaj je v slovenski vladikovini uradni jezik nemški? Odgovarja se nam, zato, ker je. Dobro! Bach je tudi poslal cele polkovine nemških in nemškutarskih uradnikov na Ogersko in Hervasko, toda, čeravno je zgodba, da so ondi nemčarili itd., vendar so prileteli kakor žrjavi spet tje, odkoder jih je veter prinesel. Zgodba je, da imamo vsa slovenska imena v duh. imeniku po nemški pisavi zapisana, vendar jih prihodnjič ne bomo imeli. Zgodba je, da smo v avstrijski državi imeli absolutistično vlado, sedaj pa ne, itd. Opirajo li se zgodbe na krivo ali krivično podlago, treba je spremembe in popravka: isto tu velja, ako je bil uradni jezik nemški ondi, kjer je veliki del nemških vladikovincev, to se da izgovarjati, sedaj pa več ne, saj odcepljenje slovenskega dela sekovske vladikovine se je zgodilo zavoljo jezika, ktereга nam branite uradno rabiti. Nadalje se drznemo vprašati, kateri cerkven občni zbor je sklenil, kateri papeški razglas je našemu kn. vl. redništvu odločil in prikrojil nemščino kakor uradni jezik za Slovence? Ali je morda „de dogmate“, da ta zgodba na krivo osnovo se naslanjajoča ne bi smela se premeniti? Vlada popušča nemčevanje začeni priznavati temeljna prava, kar se

je, da so narodni volivci podali novemu deželnemu zboru protest zoper omenjeno volitev, ker je bojé nasprotna stranka zmagala le po nepošteni poti,

Praški in sploh vsi Sokoli češke zemlje in z njimi tudi Praga obžaluje veliko zgubo. Umerl je, kakor je znano, 15. t. m. po kratki bolezni Henrik Fügner, še ne 49 let star. Zgubili so v njem Sokolci najzvestejšega brata, ljubega očeta; zgubili so onega, ki jih je prvi zbral in vseskozi napeljeval in navduševal za krepost in domovino. Življenjepis, ki so ga podali češki listi, priča o bistrem umu, o blagem sercu in goreči ljubezni do domovine. Tiha ali vspešna in velika je bila njegova delavnost na vse strani in gotovo bo v zgodovini češkega naroda zaznamovan kot vzor domoljubja. Ko bi nič drugega ne bilo, saj mu bo že prekrasna telovadna hiša, ki jo je sezidal Sokolom na svoje stroške, v veden spominek. Bilo pa je tudi žalovanje po njem splošno. Ne le s telovadnice, meščanske besede in stanisča Hlahola i. t. d., ampak tudi raz mnogo privatnih hiš so vihrali črni prapori, oznanovaje tužno prigodbo.

Razpostavljeno je bilo truplo ranjcega skozi tri dni v velikanski dvorani Sokolske telo-

vadne. Vrelo je zmirom toliko ljudstva tje, da si moral lep čas, tudi pol ure, čakati, preden ti je bilo moč pritiščati se noter, akoravno so Sokoli po moči delali red. In ko si stopil v dvorano, — o kako žalostno, kako ginljivo in presunljivo je bilo vse! Na sredi je bil postavljen visok mertvašk oder. Med mnogo in mnogo lučmi bile so razpostavljene mnogoverstne podobe in kipi, med njimi vsakoršni venci in trikolori. Krog odra je imelo častno stražo 13 Sokolov, temnih, žalostnih obrazov s črnimi flori na levi in s pobešenimi golimi sabljami v desni roki. Za odrom je stala slika ranjcega v telesni velikosti in sokolski obleki, ob njej sta stražila tudi dva Sokolca. Na primernih krajih je bilo kaj umetno razpostavljeno mnogoverstno sokolsko orodje. Zgoraj pa so na krog in krog črno prepreženih pomolih visele s črnimi pajčelani povite zastave domačih in vnanjih Sokolov.

19. v nedeljo ob dveh je bil slovesen pogreb. Slišal sem iz marsikterih ust, da takega ni videla Praga niti o Šafarikovem niti o Pštrosovem pogrebu. Bil je zares nenavaden pogreb. Praga ima večkrat slovesne pogrebe, pravijo „Narodni listi“, toda obraz, ki se je razvijal pri tem pogrebu, imel je

nekaj posebnega na sebi, — bil je obraz resnične, globoke žalosti, ki se je razodevala na blelih licih in zasolzenih očeh. In moram reči — kakor sem sam videl, — da je bilo v resnici tako. Škoda, da mi čas ne pripušča natančneje opisovati; omenim pa naj le še to, da so prišli zastopniki vnanjih Sokolov iz ne manj kot dvanajstih mest češke zemlje!

* 26. novembra je pomlajena „Slovenija“ ali družba Slovencev v Gradcu pervikrat majhno zabavo ali veselico napravila in štajerska poslanca pervaka počastila. Sešlo se je tudi nekaj udov stare „Slovenije“ od l. 1848. Tudi bistrški domoljub dr. Vošnjak je bil pričujoč. Bil je vesel večer. Upanje je, da se bo „Slovenija“ zmirej bolj množila in razcvitala. Bog daj srečo!

* Tajništvo slov. Matice prosi po „Nov.“, naj bi slov. pisatelji skorej blagovolili poslati svoje spise v katerem koli blagovitem oziru za matičin letnik dotičnemu odboru v Ljubljano.

mora goditi v vsaki pravi državi; hoče li cerkveni urad to nepravno delo nadalje pospeševati? Če se slovenski jezik komu toliko mrzi, in je toliko ostuden, toliko oduren, saj je Nemčija velika! Nam se tako postopanje nepravilno zdi, zatoorej prosimo tudi vse druge značajne in narodne duhovnike slovenske labodske vladikovine, naj z nami vred moško in trdno stojé za milo nam slovenščino, saj gre za narodno svetinjo, katero nam je Bog sam izročil, da jo varujemo, gleštamo in neoskrunjeno ohranimo! Ciril in Metod! Rim vama je dovolil za največje skrivnosti sv. vere očitno rabiti slovenski jezik kakor obredni pred tisoč leti, labodsko vladništvo pa nam brani v omikanjem 19. stoletju slovenski dopisavati, nam prepoveduje slovenska imena po domače v župne matice pisati? — Vedite, da še vlada pravični Bog nad nami, ki nikoli nikjer nobenega preloha brez kazni ne pušča! Da pa že končam, zakličem glasno vsem v spomin besede meniha Izajija, ki je rekel: „Naš slovenski jezik je od Boga dober stvorjen bil, ker vse, kar je Bog stvoril, je zelo dobro!“

Več duhovnikov labodske vladikovine.

Iz Štajerskega I. (Kaj gre tudi vrediti?) Že so zbrani naši deželni poslanci v dvorani deželne hiše. Od Dachsteina do slovenske Save obrnjene so vseh oči na nje. Pa kaj imamo mi Slovenci pričakovati? — Znamenja so slaba! Že je podpisala velika večina poslancev protest zoper manifest septemberski, ki je zlasti nam Slovanom na korist. Prvo zborovo delo torej kaže, da nam ne bo prijatelj, — da bo morebiti tudi četrti seja brez sadu, kakor je bila tretja. Ker med prve vladine predloge spada ta „o razdeljenju dežele v okrajna glavarstva“, pri kterega obravnavanju naj bi se na narodnosti gledalo, — vprašamo mi: „Kaj pa bo z unimi Slovenci, ki so ostali združeni pred nekaterimi leti zavolj politične delitve — s sekovsko škofijo?“

Takrat se je reklo, da bode se pozneje kdaj meja med slovensko in nemško škofijo bolj natančno ločila; kaj? ne bi li bila zdaj najboljša priložnost zato? In kakor mi zahtevamo od deželnega zbora, da zedini vse slovenske občine na meji s slovenskimi glavarstvi, tako želimo tudi, naj bi lavantinski konsistorij tirjal slovenske fare k slovenski škofiji. Ali hočemo izročiti 15.—20.000 naših bratov za vselej ponemčenju? Njihova deca mora si v šoli glavo beliti z nemščino, pa tudi s slovenskimi duhovniki niso dovolj oskrbljeni!

Čim dalje se s to zaterdno razdelitvijo čaka, tim manj bode Slovencev! Govorite na svojem mestu za to, poslanci naši! To je jako važna pa sila potrebna reč! *

V Ljubljani 28. novembra. J. Y. (Iz deželnega zbora.) Kaj živahna in važna bila je 3. seja našega deželnega zbora, v kateri se je glasovalo o dr. Bleiweisovem predlogu, da naj se pošlje adresa Njih veličanstvu cesarju zarad septemberskega manifesta.

V kaj lepem govoru je zagovarjal g. dr. Bleiweis svoj predlog in razvil temno podobno Avstrije v zadnjih štirih letih. Pa dosti je bilo, da se je stavil predlog, naj bi se izrekla vdanost deželnega zbora, — kakor se je zgodilo v Pragi, v Levovu, v Zadru, v Poreču in v Črnovici — od narodne strani, moral je pasti. Za 4 glasove ostal je v manjšini. Kdo se bo pa temu čudil? Kakor je sestavljen naš deželni zbor po volilnem redu Šmerlingovem, in ker deloma tudi obstoji iz strastnih protivnikov narodnega prizadevanja, ni bilo pričakovati drugega vspeha, akoravno je morebiti eden ali drugi na tihem mislil: Vsaj zoper to ne bodo glasovali! Pa kako se je zmotil! Prav po oče-

tovske poskrbeli so centralisti in tako imenovani „avtonomisti“ (!) za svoje ovčice in poslali so „instrukcije“ vsem deželnim zborom, ker so upali kaj doseči; žalibog, da je naš tudi še med njimi. Upajmo pa, da bode kmalo drugače, sej naravna reč le zmaga. Pokazalo se je pa v tej seji prav očitno, ktera stran je zmagala moralno. Živahni „dobro“ — klici, ki so vedno doneli pri dr. Bleiweisovem govoru, kazali so najbolj očitno, da na njegovi strani stoji javno menenje občinstva. Pri nasprotnem govoru g. grofa Antona Auersperga bilo je tiho ko v grobu, in pač malo ponosen sme biti na svojo zmago. C. k. uradnikov, kterih šteje deželni zbor 6, glasovalo je 5 zoper adreso! Iz tega se lahko vidi, kako vkoreninjen je pri nas birokratizem in kako potrebno da je, da ministerstvo krepko stopa na noge.

Jako izverstno je povedal tudi gosp. dr. Toman baronu Apfalteru-u, kar se mu je spodobilo. Pristavljam tukaj le to, kar sem slisal, da ima g. baron po testamentu dolžnost naučiti se slovensko. Kaj čudno je potem, ako tako malo zna, da še kratkega predloga Dr. Bleiweisovega ni razumel. Našel je pa, cesar je iskal. Ako dopisun „Triesterice“ pravi, da si je g. Toman pridobil s tem pohvalo „einiger ungezogenen Jungen auf der Gallerie“ (nekterih razujzanih fantalinov), muna na to sirovost ne odgovarjamo drugega, ko da bi si poiskal že skorej kako drugo orožje, s neotesanostjo in sirovostjo ne bo dosti opravil in res škoda je za njegov trud!

Deželni zbori.

Koroški. V 4. seji je najprej pervesednik naznanil, da je protestovavni odbor ustanovljen in da mu je g. Čabušnik pervesednik. Potem pa so se obravnovali predlogi, ki so bili na dnevnem redu. 1.) Prošnja katastralne selške občine bila je zaveržena. 2.) Predlog zastran deželnih in okrajnih cest izročil se je posebnemu odboru s 10 odborniki, ki naj to reč do dobrega pretrese in potem zboru svoje nasvete predloži. 3.) Predlog zastran nekterih sprememb §. 158 se je po sporočilu dež. odbora sprejel in se je sklenilo nekaj sprememb pri obligacijah in kuponih. 4.) Prošnja preinske davkovske občine se je zaverгла. 5.) Zbor je dovolil protestantovskemu župniku Rolfu remunericajo 100 gld. za podučevanje v keršč. nauku. Naj se tudi katoliški kateheti oglašé! 6.) Prošnja davkovske hattendorfske občine je bila tudi zaveržena. 7.) Prošnja dunajskih in graških modroslovcev za podporo pride po poročnikovem nasvetu še le pri ustanovi proračuna na versto.

Kranjski. (Glej pismo iz Ljubljane. Zavolj pomanjkanja prostora prihodnjič kaj več.)

Štajerski. Kmali bomo zvedeli, kaj bo zbor k protestu rekel. „Tagesp.“ sicer tolaži Slovence, da večina ne bode prezirala njihovih pravičnih zahtev, ali skušnja nas uči, da so to le sladke besede in obljube — družega nič! Med predlogi se nahaja tudi eden zastran kmetijske šole na Ptujem. Naj bi se zbor „Slovenčevih“ besed pri sklepanju kaj spomnil! Več prihodnjič.

Isterski. Deželni maršal pl. Polesini odperl je zbor 23. nov. ter povdarja v začetenem govoru posebno ljudsko izrejo, omiko in šole, ki so pogoj izobraženja in blagostanja narodskega, serčno priporoča je poslancem, naj bi se, kolikor mogoče, za to poganjali. Vladin pooblastenec je potem izročil cesarski razglas in sporočilo in vladine predloge, rekši, naj da podpirajo dobre namene cesarske vlade in se poganjajo za avtonomijo in blagostanje njihove dežele!

27. nov. je bila druga seja. Tu se je najprej prebral predlog dež. odbora, ki svetuje, naj se na cesarja napravi pismo vdanosti in v zahvalo za ces. razglas. Po sklepu zbornice se je volil dotični odbor, ki naj zaupnico izdela, — in seja se je končala.

To veselo početje nam priča, da so tudi isterski poslanci drugih misli, kakor pa poslanci na nekterih nemških ali ponemčenih zborih.

Goriški. Druga seja je bila 24. nov. Ko se je bil poslancu H. Ritterju nedoločen dopust dovolil, izvolili so se 4 poslanci, ki bodo stenografična sporočila pregledovali. Potem pa so volili 3 odbore: enega, ki bode pretresoval in poročal o novi dež. razdelitvi; drugega, ki bode poročal o razredbi tistih cest, ki niso cesarske; tretjega pa, ki bode poročal o računu in proračunu.

Hervški. Komej res se pričakuje, kaj bo s hervškimi zborom, — ali ga bode že konec, ali bode moral Šokčević, ban in pervesednik zborov, odstopiti, ali pa da se med sebo porazumijo in spravijo. To bi tudi bilo najboljše in liberalna narodna stranka je menda tudi pripravljena spraviti se, če se jej pravo da in spolni, kar zahteva. Banski prisidniki in nekaj oficirjev bi tedaj moralo iz zbornice! Ta čas zbor praznuje — deloma zato, ker je deputacija odšla na Dunaj in ki bode te dni zaslišana, deloma pa tudi, ker opozicija noče v zbor, dokler za gotovo ne zve, kaj in kako.

VABILO

na dnevnik „Zukunft“.

Mnogi dopisi in slovanski časniki nam priporočajo, naj se „Zukunft“ premeni v časnik, ki vsaki dan izhaja. Povdarja se, da v sedanjem, politično tako gibnem času in gledé na to, da se odpró vsi avstrijski zbori, ki so poklicani najvažnejša državopravna in narodna vprašanja obravnavati, ne zadostuje zadevam federalistične stranke tednik, marveč da je treba nemškega časnika na Dunaji, kteri vsak dan izhaja, da more brzih korakov postopati za vsem, kar se po svetu godi, in blagor naše stranke proti drugim strankam in proti vladi v dosego vzajemnega porazumljenja krepko zastopati.

Domoljubi mnogih avstrijskih dežel, ki se vjemajo z našimi mislimi, izrekli so svojo voljo, da hočejo pripomoči z neobhodno potrebnimi doneski, po kterih bi se mogel tednik „Zukunft“ prestvariti v dnevnik. Al žalostne skušnje o nemarnosti, po kteri je nekdan „Ost und West“ konec vzel, silijo nas k poskušnji, da vidimo, ali se bo obilo naročnikov oglasilo, kteri čutijo živo potrebo takega časnika v glavnem mestu našega cesarstva.

Za to velja ta poziv federalistični stranki v deželah česke krone, v Galiciji, na Ogerskem in Erdeljskem, v trojedini kraljevini in natranjo — avstrijskih deželah: naj djanško podpirajo prestvarjenje tednika „Zukunft“ v vsaki dan izhajóči časnik.

V ta namen jim pošiljamo vabilo, naj nam kmali, zadnji čas do 23. decembra tega leta, pošljejo sporočilo, dajih je volja, naročiti se na „Zukunft“.

Ako nam doide tolikošno število naročnikov, da se moremo zanašati na obstanek svojega početja, bomo še to leto dan oklicali, kadaj bo ob novem letu „Zukunft“ začela izhajati kot dnevni časnik, — in tadaj še le bomo prosili, da se nam pošlje naročilni denar.

Vdilo našega časnika ostane isto, kakor je bilo dosihmal:

Ustavna sprava z vso državo v duhu oktoberske diplome.

Zgodovinsko deželno pravo — deželni zbori po skupinah — avtonomno zakonodavstvo in upravitvo dežel.

Narodna ravnopravnost.

Bramba vseh opravičenih političnih zahtev. Avtonomija po zakonu priznanih cerkev. Skrb za narodno-gospodarske zadeve.

Cena „Zukunft“-i bode: celoletna 16 gold., polletna 8 gld., četrtletna 4 gld., mesečna 1 gld. 30 kr. nov denarja.

Na Dunaji 18. novembra 1865.

Izdateljstvo.

Pridjan je ob enem naročilni list.

*) Mi mislimo, da bi v tacih zadevah, kjer gre zlasti za dušni blagor toliko ljudi, škofijska redništva najprevo in najveljavnišo besedo govoriti morala. Vredn.